

## PAASTUAJA ESIMENE PÜHAPÄEV AD 2025

Mt 4:1–11 (1Ms 3:1–19; Hb 4:14–16)

- 1 Siis viis Vaim Jeesuse kõrbesse kuradi kiusata.
- 2 Ja kui Ta oli nelikümmend päeva ja nelikümmend ööd paastunud, siis tuli Talle viimaks nälg kätte.
- 3 Ja kiusaja tuli Tema juurde ja ütles Talle: «Kui Sa oled Jumala Poeg, siis ütle, et need kivid saaksid leibadeks!»
- 4 Aga Jeesus vastas: «Kirjutatud on: Inimene ei ela üksnes leivast, vaid igast sõnast, mis lähtub Jumala suust.»
- 5 Siis võttis kurat Tema kaasa pühasse linna ja pani seisma pühakoja harjale
- 6 ning ütles Talle: «Kui Sa oled Jumala Poeg, siis kukuta ennast alla, sest kirjutatud on: Sinu pärast käsib Ta oma ingleid ja nemad kannavad sind kätel, et sa oma jalga vastu kivi ei tõukaks.»
- 7 Jeesus lausus talle: «Samuti on kirjutatud: Sina ei tohi kiusata Issandat, oma Jumalat.»
- 8 Taas võttis kurat Tema kaasa ühe määratu suure mäe tippu ja näitas Talle kõiki maailma kuningriike ja nende hiilgust
- 9 ning ütles Talle: «Selle kõik ma annan Sinule, kui Sa maha langed ja mind kummardad.»
- 10 Siis ütles Jeesus talle: «Mine minema, saatan, sest kirjutatud on: Kummarda Issandat, oma Jumalat ja teeni ainult Teda!»
- 11 Siis jättis kurat Jeesuse rahule. Ja vaata, ingleid tuli Tema juurde ja need teenisid teda.

Siis viidi Jeesus Vaimu all üles kõrbeüksildusse kuradi all läbi katsuda. Ja olles paastunud nelikümmend päeva ja nelikümmend ööd, hakkas Ta viimaks nälga tundma. Ja kiusaja, tulnud Tema juurde, ütles Talle: «Kui oled Jumala Poeg, ütle, et need kivid saaksid leibadeks!» Tema aga ütles vastates: «Kirjutatud on: «Leivast üksi ei saa inimene elada, küll aga igast sõnast, Jumala suust välja tulevast!»» Siis võtab kurat Ta endaga Pühasse Linna. Ja ta pani Ta seisma pühakoja harjale. Ja ta ütleb Talle: «Kui oled Jumala Poeg, heida ennast alla – on ju kirjutatud, et oma inglitele annab Ta Sinu pärast korralduse ja kätel nad kannavad Sind, et Sa oma jalga vastu kivi ära ei lööks!» Jeesus vastas talle: «Taas on kirjutatud: «Sa ei pea kiusama Issandat, oma Jumalat!»» Taas võtab kurat Ta endaga ülikõrgele mäele ja näitab Talle kõiki maailma kuningriike ja nende hiilgust. Ja ta ütles Talle: «Kõik need ma annan Sulle, kui Sa maha langedes mind kummardaksid!» Siis ütleb talle Jeesus: «Käi minema, Saatan! On ju kirjutatud: «Issandat, oma Jumalat pead sa kummardama ja üksi Teda teenima!»» Siis laskis kurat Ta lahti ja vaata, inglid tulid Tema juurde ja teenisid Teda.

## Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseminemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti sellest hilisemaks (väites ühtlasi, et evangeeliumi autor on teadmata).

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti töötatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipääs Kristuses ilmunud armule on avatud kõigile rahvastele.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama töötatud Seeme, kelle nimel «õnnistavad endid kõik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).<sup>1</sup>

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepäraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;

---

<sup>1</sup> Jeesuse sugupuu viimased eestikeelsed tõlked ei anna hästi edasi originaali dünaamikat. Nimelt oleks õigem tõlkida nagu nt 1739. aasta Piiblis: «Abraam sünnitas Isaaki, ja Isak sünnitas Jakobi» jne, kuna eesmärgiks on rõhutada töötatud seemne aktiivset edasiandmist põlvest põlve. Ühtlasi viitab sõna γεννάω – siinkohal «last eostama» – kasutamine üsna selgelt evangelisti taotlusele kõrvutada Jeesuse Kristuse «saamise raamat» (Mt 1:1) – Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ – «taeva ja maa saamise raamatuga» (1Ms 2:4) – ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς –, mõtestades Kristuses toimunut uue loomisena.

Mt 16:17–28:20 Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestõusmine ja taevasseminemine.

Veel üks huvitav võimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

Matteuse jutustamislaad ei jäta muljet, nagu üritaks ta uskmatut või kõhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba ära tundnud või just ära tundmas oma kutsumust missiooniks kõigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganaille.

Suurepäraselt näitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit, paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

### Keelelisi märkuseid

**Vaim** – ὑπὸ τοῦ πνεύματος – sõnasõnalt: «Vaimu all», võiks tõlkida ka: «Vaimu mõjul», «Vaimu läbi», «Vaimu juhtimise all». Sõna πνεῦμα tuleneb verbist πνέω – «hingama», «puhuma» – ja tähistab sarnaselt heebrea sõnale נְשִׁימָה nii vaimu, tuult kui ka hingeõhku.

**Jeesuse** – ὁ Ἰησοῦς – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest ישׁוּעָה ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

**Kõrbesse** – εἰς τὴν ἔρημον – sõna ἔρημος tähendab «üksildane», «üksik»<sup>2</sup>, ka «asustamata», «tühi», «kõrb», «tühermaa», «kõnnumaa».

**Kuradi** – ὑπὸ τοῦ διαβόλου – sõnasõnalt: «kuradi all». Sõna διάβολος – «kurat» – koosneb eessõnast διά – «läbi» – ja verbist βάλλω – «viskama», «heitma», «pillutama».<sup>3</sup>

**Kiusata** – πειρασθῆναι – sõna πειράζω tähendab «läbi katsuma», «proovima», «proovile panema», ka «kiusama», «kiusatusega ahvatlema».

<sup>2</sup> Siit tuleneb ka eesti keeles tarvitatav võõrsõna «eremiit» – «üksiklane», «erak».

<sup>3</sup> Seega on kurat segaduse (ja kahtluste) külvaja, lõhestaja, üksteise vastu ässitaja.

**Oli...paastunud** – νηστεύσας – sõna νηστεύω – «paastuma» – tähendab otsetõlkes «mitte sööma».

**Sõnast** – ῥήματι – sõna ῥήμα tuleneb verbist ῥέω – «kõnelema», «väljendama», aga ka «voolama» ja «välja valama» – ja tähistab eeskätt väljendatud, räägitud sõna.

**Võttis...kaasa** – παραλαμβάνει – sõnasõnalt: «võtab endaga [kaasa]».<sup>4</sup>

**Ütles** – λέγει – «ütleb».

**Käsib** – ἐντελείται – sõna ἐντέλλομαι tähendab «korraldust andma», «käskima».

**Lausus** – ἔφη – sõna φημί tähendab «teada andma», «kuulutama», «[vastuseks] kostma», «[rõhutatult] ütleva», «esile tooma».

**Issandat** – κύριον – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

**Näitas** – δείκνυσιν – näitab.

**Maailma** – τοῦ κόσμου – sõna κόσμος tähistab korrastatud ilmaruumi, maailma, ülekanalt ka inimkonda, samuti maailma («selle ilma») asjadekorraldust. Uues Testamendis võib sellel sõnal olla ka negatiivne, vaenulik tähendusvarjund («jumalatu maailm»).

**Kuningriike** – τὰς βασιλείας – sõna βασιλεία – «kuningriik», «valitsus» – tuleneb tõenäoliselt sõnast βίσις, mis siinses kontekstis tähistab kõrgemal kohal seismist.

**Hiilgust** – τὴν δόξαν – sõna δόξα tuleneb verbist δοκέω – «arvama», «mõtleva», «[kellestki midagi] pidama» – ja tähendab eeskätt «arvamus», «hinnang», tähistades sellest tulenevalt ka kellegi väärikust<sup>5</sup>, auväarsust, hiilgust, sära, majesteetlikkust, aulisust.

**Kummardad** – προσκυνήσης – sõna προσκυνέω tähistab tavaliselt põlvili maha heites ja laupa vastu maad pannes kummardamist, aga ka austuse märgina käe suudlemist.

**Ütles** – λέγει – «ütleb».

---

<sup>4</sup> Viimases eestikeelses redaktsioonis (ja EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus) on originaalis kasutatud oleviku ajavorm tõlgitud tihtipeale lihtminevikuks. Tegemist on kahetsusväärse stilistilise eksimusega, kuna oleviku kasutamine taolistes kohtades on oluline jutustuse dünaamika tajumiseks.

<sup>5</sup> Sarnaselt heebrea sõnale תִּבְזָ – «au», «auhiilgus» – ehk ka kaalukust.

**Saatan** – Σατανᾶ – sõna või nimi Σατανᾶς – «Saatan» – tuleneb heebrea sõnast שָׂטָן ja tähendab «vastane», «vastaline», «vaenlane» («hingevaenlane»).

**Teeni** – λατρεύσεις – sõna λατρεύω tähendab «teenima», Uues Testamendis eranditult religiooses tähenduses.

**Ingleid** – ἄγγελοι – sõna ἄγγελος tähendab «ingel», «sõnumiviija», «saadik».

**Teenisid** – διακόνουν – sõna διακονέω tähendab «teenima», «teenindama», «ümmardama», «aitama», «hoolitsema».<sup>6</sup>

### Sisuline analüüs

Jeesuse kõrbekiusatuste lugu Matteuse evangeeliumi neljanda peatüki alguses tuleb lugeda otseses seoses Tema ristimisega, mida kirjeldatakse kolmanda peatüki lõpul: «Kui nüüd Jeesus oli ristitud, tuli Ta kohe veest välja. Ja vaata, taevad avanesid ning Ta nägi, kuidas Jumala Vaim laskus otsekui tuvi ja tuli Tema peale, ja ennäe, hää! taevast ütles: «See on minu armas Poeg, kellest mul on hea meel!» Siis viis Vaim Jeesuse kõrbesse kuradi kiusata.» (Mt 3:16–4:1) Siin ei ole tegemist kahe erineva sündmusega, vaid üheainsaga: seesama Vaim, kes laskub pärast ristimist Jeesuse peale, viib Ta kohe ka kõrbeüksildusse, et lasta kuradil Ta seal läbi katsuda.

Niisiis ei ole initsiatiiv isegi Jeesuse kõrbekiusatuste puhul mitte kuradi, vaid Jumala käes: nii Jeesuse ristimine kui Tema läbikatsumine kõrbes on osa Jumala plaanist, jumalikust lunastustööst, mille eelkujutiseks on Iisraeli rahva päästmine Egiptuse orjapõlvest ja viimine Tootatud Maale. Nii nagu Iisraeli rahva läbimine Kõrkjamerest oli ettekuulutuseks Jeesuse ristimisest, nii oli neljakümneaastane kõrberännak ettekuulutuseks Tema nelikümmend päeva ja nelikümmend ööd kestnud paastumisest ja sellele järgnenud kiusamisest kõrbes.<sup>7</sup>

Nagu Iisrael oli Jumala valitu, kelle Ta «viis välja... rõõmutsemisega ja... hõiskamisega» ning kellele Ta «andis... paganarahvaste maad ning nad pärisid rahvahõimude töövaeva» (Ps 105:43j), nii on Jeesus Jumala tõeline Valitu, Tema «armas Poeg», kellest Tal «on hea meel» (Mt 3:17). Nagu Vana Testamendi jumalarahva kutsumuseks oli pidada «Tema määrusi» ja hoida «Tema Seadust» (Ps 105:45), nii kinnitas Jeesus, kui Ta ennast alandades ja kuulekaks saades Johannese juurde meelearandusristimisele tuli, et Ta teeb seda sellepärast, et «nõnda on meile kohane täita kõike õigust» (Mt 3:15).

<sup>6</sup> Siit on pärit ka sõna διάκονος – «diakon», «abiline», «hoolekandja».

<sup>7</sup> Kahtlemata võib Jeesuse neljakümnapäevast paastu võrrelda ka Moosese nejakümne päeva pikkuse viibimisega Jumala mäel või prohvet Eelija neljakümnapäevase matkaga Hoorebi mäe juurde, ent kõige selgem tüpoloogiline seos on Jeesuse ristimisel ja kõrbekiusatustel siiski Iisraeli rahva päästmisega Egiptuse orjapõlvest ning sellele järgnenud kõrberännakuga.

Tegemist ei ole mitte ainult analoogiaga, vaid Vana Testamendi Jumala rahva – ja viimselt Aadama, s.t kogu inimkonna – sõnakuulmatuse korvamisega Jumala Poja kuulekuse läbi: «Sest otsekui tolle ühe inimese sõnakuulmatuse tõttu on paljud saanud patuseks, nõnda saavad ka selle ühe inimese kuulekuse läbi paljud õigeks.» (Rm 5:19)

Kõrkjamerest läbimineku ei järgnenud koheselt Töötatud Maa vallutamine, vaid nelikümmend aastat kestnud rännak Siinai kõrbes. Kõrberännaku põhjuseks oli ühelt poolt Iisraeli rahva usaldamatus Jumala suhtes, teiselt poolt aga Jumala soov oma rahvas proovile panna ning teda seeläbi kasvatada: «Tuleta meelde kogu teekonda, mida Issand, su Jumal, sind on lasknud käia need nelikümmend aastat kõrbes, et sind alandada, et sind proovile panna, et teada saada, mis on su südames: kas sa pead Tema kärke või mitte! Tema alandas sind ja laskis sind nälgida, ja ta söötis sind mannaga, mida ei tundnud sina ega su vanemad, et teha sulle teatavaks, et inimene ei ela üksnes leivast, vaid inimene elab kõigest, mis lähtub Issanda suust.» (5Ms 8:2j)

Siin on nähtav otsene seos Jeesuse esimese kiusatusega: kui Ta oli nelikümmend päeva ja nelikümmend ööd paastunud, hakkas Ta nälga tundma ning «kiusaja tuli Tema juurde ja ütles Talle: «Kui Sa oled Jumala Poeg, siis ütle, et need kivid saaksid leibadeks!»» (Mt 4:3) Kiusatuse väline külg on samasugune, nagu Iisraeli rahval puhul pärast Kõrkjamerest läbiminekut: «Kogu Iisraeli laste kogudus nurises kõrbes Moosese ja Aaroni vastu, ja Iisraeli lapsed ütlesid neile: «Oleksime ometi võinud surra Issanda käe läbi Egiptusemaal, kus me istusime lihapottide juures, kus me sõime leiba kõhud täis! Teie aga olete meid toonud siia kõrbesse, et kogu seda kogudust nälga suretada.»» (2Ms 16:2j)

Kuigi Jumal andis oma rahvale seepeale leiba taevast – ja mitte ainult üheks korraks, vaid neljakümneks aastaks –, ei lõpetanud see rahva nurisemist ega sõnakuulmatust, mille lähtepunktiks oli usaldamatus mitte ainult Moosese, vaid Jumala enda suhtes. Just siin tuleb esile ka Jeesuse esimese läbikatsumise tegelik sisu – mitte niivõrd kiusatuses kive leivaks muutes oma jumalikku meelevalda iseenda huvides kasutada, kuivõrd kahtlusi tekitada püüdvas urgitsemises: «Kui Sa oled Jumala Poeg...»<sup>8</sup>

Jeesus ei kahelnud Jumalas, oma Isas, ega Tema lunastusplaanis. Alles äsja oli Ta kuulnud sõnu: «See on minu armas Poeg, kellest mul on hea meel!», ja isegi nälg, mida Ta tundis pärast nelikümmend päeva ja ööd söömata olemist, ei suutnud panna Teda järele proovima, kas neil sõnadel on ikka katet. Võib-olla oli see hetk Jeesusel meeles ka siis, kui Ta mõni aeg hiljem ütles oma jüngritele: «Minu roog on see, et ma teen selle tahtmist, kes mu on läkitanud, ja lõpetan Tema töö.» (Jh 4:34) Muidugi kuulus selle usalduse juurde ka teadmine, et Ta pole siia maailma tulnud mitte iseenda pärast, vaid selleks, et «teenida ja anda oma elu lunaks paljude eest» (Mt 20:28).

---

<sup>8</sup> See on üsna sarnane küsimusele, mille madu esitas Eevale: «Kas Jumal on tõesti öelnud...» (1Ms 3:1)

Jeesuse vastus kiusajale oli: «Kirjutatud on: Inimene ei ela üksnes leivast, vaid igast sõnast, mis lähtub Jumala suust.» (Mt 4:4) Jeesus tsiteerib siin Mooset, kelle sõnul oligi kõrberännaku eesmärgiks – vähemalt üheks selle eesmärkidest – Iisraeli rahvale õpetada, et ta ei ela mitte leivast (või lindudest või mannast, millega Jumal oli teda aastakümneid varustanud), vaid sellest, «mis lähtub Issanda suust» (5Ms 8:3).

See, kuidas Jeesus neid sõnu tsiteerib, on äärmiselt radikaalne: Ta ei ütle mitte, et inimene vajab lisaks leivale Jumala sõna, vaid et ilma Jumala sõnata, s.t üksnes leivast toitudes, ei saa inimene elada, ta on surmalaps. Täpselt nii, nagu Jeesus ütleb Johannese evangeeliumis pärast seda, kui oli viie leiva ja paari kalaga toitnud ära viis tuhat meest: «Teie esiisad sõid kõrbes mannat ja surid.» (Jh 6:49)

Igast Jumala suust lähtuvast sõnast elamine tähendab eeskätt Jumala sõna – s.t Jumala enda – usaldamist, isegi siis, kui kõik näib selle vastu kõnelevat. Iisraeli rahvas sellele proovile vastu ei pidanud, seepärast surigi Egiptusest välja rännanud põlvkond kõrbes. Jeesus ei lasknud ennast eksitada – seda enam, et viimselt on Tema ise Sõna, kes «on tulnud taevast alla» (Jh 3:13), kes oli «Isa rinna najal» ning «on meile teate toonud» (Jh 1:18), Eluleib, kellesse uskujail on igavene elu (vrd Jh 6:47j).

Teine kiusatus on teatavas mõttes esimese vastand: läbikatsutavat kutsutakse nüüd ise Jumalat läbi katsuma, et saada teada, kas Jumal ikka on oma sõna taga – sellesama sõna taga, mis Tema suust lähtudes peab selle vastuvõtjale elu andma: «Kukuta ennast alla, sest kirjutatud on: Sinu pärast käsib Ta oma ingleid ja nemad kannavad sind kätel, et sa oma jalga vastu kivi ei tõukaks.» (Mt 4:6) Ka koht, kus see proovilepanek pidi aset leidma, polnud juhuslik: tegemist oli pühakojaga, Jumala enda ligiolu paigaga.

Kurat kasutab siin psalmisõnu, tsiteeritud salmidest aga osa sõnu osavalt välja jättes ja nõnda teksti kui mitte otseselt moonutades, siis vähemalt manipuleerides. Vastav psalmikoht on järgmine: «Sest Tema annab oma inglitele sinu pärast käsu sind hoida kõigil su teedel. Kätel nad kannavad sind, et sa oma jalga ei lööks vastu kivi.» (Ps 91:11j) Nagu näha, ei ole siin sõnagi kuskilt alla hüppamisest või isegi kukkumisest, vaid jutt käib hoopis teekäimisest, nii et Jeesust templiharjalt alla hüppama ahvatledes teeb kurat seda, mida ta ikka teeb: valetab, sest «ta on valetaja ja vale isa» (Jh 8:44).<sup>9</sup>

Iisraeli rahva kõrberännaku ajast on teise kiusatuse analoogiks Jumala kiusamine Massas – just sellele viidatakse ka kirjakohas, millele toetudes Jeesus kuradile vastab: «Ärge ajage kiusu Issandaga, oma Jumalaga, nagu te Temaga Massas kiusu ajasite!» (5Ms 6:16) Massas heitis janust piinatud Iisraeli rahvas Moosesele ette, et too oli nad (muidugi Jumala ässitusel) toonud Egiptusest välja üksnes selleks, et nad kõrbes sureksid (vrd 2Ms 17:3).

---

<sup>9</sup> Sarnaselt sellele, kuidas madu põimis vale ka Eevale esitatud küsimusse: «Kas Jumal on tõesti öelnud, et te ei tohi süüa mitte ühestki rohuaia puust?» (1Ms 3:1)

Esimest ja teist kiusatust teineteisega võrreldes võib öelda, et kui esimene üritab seada kahtluse alla selle, et Jeesus on tõepoolest Jumala Valitu, Tema Poeg, kellel on meelevald saata korda see, milleks Ta on läkitatud, siis teine kiusatus püüab äratada kahtlust kui mitte Jumala väes, siis vähemalt Tema ustavuses, heas tahtes ja valmisolekus oma valituid hoida ja aidata. Sellesama kiusatusega rünnati Jeesust hiljemgi, Tema elu otsustavaimal hetkel, kusjuures ka seal on, ehk omapärase kokkusattumusena, juttu pühakojast: «Sina, kes lammutad templi ja kolme päevaga üles ehitad, päästa iseennast! Kui Sa oled Jumala Poeg, siis astu ristilt alla! Ta on lootnud Jumala peale, eks Tema päästku Ta, kui Ta Teda tahab, Ta ju ütleb, et Ta on Jumala Poeg.» (Mt 27:40.43)

Jeesuse usaldus Isa suhtes jäi püsima nii esimesel kui teisel korral – isegi siis, kui Ta pidi enda kanda võtma patust neetud inimkonna Jumalast lahutatuse valu kogu selle põhjatu kuristikuna haigutavas mõõtmatuses: «Mu Jumal, mu Jumal, miks Sa mu maha jätsid?» (Mt 27:46)

Kolmandale kiusatusele – kummardada saatanat, et saada kasuks kõik maailma kuningriigid ja nende hiilgus – vastab Jeesus viitega Moosese manitsusele mitte unustada Issandat, kes on oma rahva Egiptuse orjusekojast välja toonud, ning hoiatusele teiste rahvast jumalate järel käimise eest (vrd 5Ms 6:12jj). See on suur oht – otsida või valmistada endale meelepärane jumal või jumalad, või veelgi enam: endale ise jumalaks hakata.<sup>10</sup> Et see oht pole vaid teoreetiline, seda kinnitab kogu inimkonna ja paraku isegi Jumala valitud rahva ajalugu: seda, mille eest Jumal Moosese kaudu oma rahvast nii tungivalt hoiatas, tegi Iisrael ikka ja jälle, tõmmates endale üha uuesti kaela kirjeldamatut häda ja viletsust.

Jeesus ei vaja selle maailma kuningriike. Ka Tema enda kuningriik ei ole sellest maailmast (Jh 18:36). Ometi tuli Ta kuulutama «evangeeliumi Kuningriigist» (Mt 4:23) – Jumala kuningriigist, millesse on asetatud need, kes on kistud «välja pimeduse meelevallast» (Kl 1:13). On enesestmõistetav, et Jeesus, inimeseks saanud Jumal, ei kummardunud Saatana ette – aga see pole kõik, vaid Ta on tulnud, et Saatan taganema sundida, jalge alla tallata ning viimaks tule- ja väävljärve heita (Ilm 20:10).

Kõrbekiusatuste lugu ei kujuta Jeesust mitte (vähemalt mitte eeskätt) kõlbelise eeskujuna, vaid Messiana, Jumala Pojana, kes on ennast alandanud, et Jumala Valituna, Tema kuuleka sulasena oma sõnakuulelikkuse, kannatuse ja surma läbi inimkond lunastada, kuradi orjusest vabastada – sarnaselt sellele, kuidas Jumal oli kord vabastanud Iisraeli Egiptuse orjapõlvest. Iisraeli rahvas ei jäänud Jumala valituna oma kutsumisele ustavaks – nüüd oli Jeesus see, kes esmalt kõrbes kuradi kiusatuna ning hiljem ennast Kolgata ristil ohverdades pidi saama võitu patu, surma, kurja ja hukatuse üle.

---

<sup>10</sup> «Te ei sure, kindlasti mitte, aga Jumal teab, et päeval, mil te sellest sööte, lähevad teie silmad lahti ja te saate Jumala sarnaseks.» (1Ms 3:4j)



See ei tähenda, et seda, kuidas Jeesus vastas kuradi kiusatustele, ei võiks võtta ka kõlbelise eeskujuna. Kurat püüab inimesi kiusata ikka enam-vähem samal viisil ja samu vahendeid kasutades, olgu nendeks ihulikud vajadused, mitmesugused himud, kirg omada nii materiaalseid aardeid kui võimu, samuti kahtlused või liigne enesekindlus, usunõtrus, Jumala süüdistamine ja proovile panemine, kõikvõimalikud ebajumalad.

Kõigisse neisse kiusatustesse sattudes peab inimene hoiduma kuradiga diskussiooni alustamisest. Selle asemel peab ta kiusajast koheselt ja otsustavalt lahti ütleva, toetudes seejuures eeskätt Jumala sõnale, milles väljendub Tema ustavus ja kindel tahe meid päästa. Me ei saa kuradile vastu astudes rajada oma julgust omaenda jõule, tarkusele, vagadusele ega tublidusele, vaid üksnes teadmisele, et Jumal on meid valinud ja kutsunud – et me oleme Tema armastatud lapsed, kelle peale Ta vaatab samasuguse heldust ja heameelt täis pilguga, nagu oma ainusündinud Poja peale, kellega oleme ristimises üheks saanud:

Ma ristitud! Mind kaitseb Jumal,  
oh taganege, vaenlased!  
On Tema ligi jõuetumal,  
mis teevad talle vastased?  
Kui keegi ähvardab Ta last,  
siis kaitseb Jumal vägevast. (KLPR 210:6)

### Jutluseks

Paastuaja esimese pühapäeva teemaks on EELK Kirikukäsiraamatu järgi «Jeesus – kiusatuste võitja». Sissejuhatuses öeldakse: «Pühapäeva evangeelium räägib sellest, et saatan ahvatles Jeesust loobuma oma kutsumusest, kuid Kristus võitis saatana kiusatused. Kiusaja ei jäta ka täna meid rahule, kuid meie abi on Kristus, kiusatuste võitja.»

Pühapäeva traditsiooniliseks ladinakeelseks nimeks on *Invocabit* – «Ta hüüab mind appi» (tulevik) – või luterliku tava järgi *Invocavit* – «Ta on mind appi hüüdnud» (täisminevik). Nimetuse aluseks on missa vanakiriklik algussalm: «Ta hüüab mind appi ja ma vastan temale; mina olen ta juures, kui ta on kitsikuses, ma vabastan tema ning teen ta auliseks. Pika eaga ma täidan tema.» (Ps 91:15j)

Arvatavasti tuleneb algussalmi ja sellega ka pühapäeva nime valik vanakiriklikus ja ühtlasi EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava esimese lugemisaasta Evangeeliumis (Mt 4:1–11) kiusaja poolt teise kiusatuse puhul tsiteeritud psalmisalmist: «Sinu pärast käsib Ta oma ingleid ja nemad kannavad sind kätel, et sa oma jalga vastu kivi ei tõukaks.» (Ps 91:11j, tsiteeritud Mt 4:6 järgi). Lisaks võib siin näha sissejuhatust kogu paastuajale, mille oluliseks osaks on enda läbikatsumine selleks, et Kristusele toetudes ja Tema eeskujuga järgides olla valmis seisma kindlalt vastu kõigile kurja kiusatustele.

Esimese lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (1Ms 3:1–19) on pattulanguse lugu, milles kirjeldatud esimese Aadama sõnakuulmatus, allajäämine Saatanale ja ürgkiusatusesele ning sellest tulenenud ilmajäämine nii Jumala ligiolust kui surematusest vastandub uue Aadama kuulekusele, võidule kiusatuste, patu, kuradi ja surma üle ning Temas teostunud lepitusele ja taastatud ühendusele Jumalaga.

Esimese lugemisaasta Epistel (Hb 4:14–16) liidab need kaks teksti suurepäraselt üheks: Kristus on ühtaegu tõelise Jumala ja tõelise inimesena täiuslik vahemees Jumala ja inimese vahel, kes mõistab meid meie nõtruses ning jagab kõiki meie valusid ja kannatusi, olles samal ajal patuta ja seega mitte ainult tõeline suur ja püha ülempreester, vaid ka laitmatu ja täiuslik lepitusohver kõigi meie pattude eest. Kristuses on meile avatud ligipääs Jumalale, Temas on saanud teoks Jumala tõeline kohalolu. Ta mitte ainult ei kutsu meid Jumala armu aujärje, ette, vaid Tema ise ongi Jumala armu aujärg ning tervendava ja valu leevendava õlina voolava halastuse allikas.

Evangeeliumile jutlustades võib keskenduda kas üleüldiselt kiusatuste teemale, kasutades Jeesuse kõrbekiusatuste lugu kõlbelise ja/või vaimuliku võitluse ning usulise kasvamise eeskujuna, või lähtuda käesolevas tekstikäsitluses esikohale seatud paralleelist Iisraeli rahva Egiptuse orjapõlvest päästmise ja kõrberännaku ning Jeesuse ristimise ja kõrbes läbikatsumise vahel. Viimast lähenemisviisi silmas pidades võib jutluse ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesus alustas oma avalikku tegevust – oma päästemissiooni täitmist – enda ristida laskmisega. Jeesus ei vajanud Johannerse ristimist – meelearandusristimist pattude andeksandmiseks –, kuid Ta lasi end siiski ristida, ühelt poolt selleks, et kinnitada oma täielikku ühtekuuluvust lunastust vajava inimkonnaga, ning teiselt poolt selleks, et, nagu Ta ise Johannesele ütles, «täita kõike õigust» (Mt 3:15). Jeesus on oma kuulekusega korvanud inimkonna sõnakuulmatuse, Ta «alandas iseennast, saades kuulekaks surmani, pealegi ristisurmani» (Fl 2:8). Jeesuse ristimises ja sellele järgnenud kõrbekiusatustes – nagu kogu Tema kutsumuses ja missioonis – on näha selged paralleelid Iisraeli, Vana Testamendi jumalarahva, kutsumuse ja missiooniga olla Jumala valitud rahvana selleks, kelle kaudu jumalik pääste jõuab viimaks kõigi inimesteni.
2. Nii on Jeesuse ristimine võrreldav Iisraeli rahva minemisega läbi Kõrkjamere siis, kui Jumal päästis nad Egiptuse orjapõlvest. Siin on õigupoolest tegemist pildiga kogu inimkonna olukorrast pärast pattulangust ning sellest, kuidas Jumal meid päästab: meil ristimises koos Kristusega patule, kurjale ja surmale surra lastes ning meid ühes Temaga uueks eluks üles äratades. Nagu Iisraeli rahvas pidi pärast Kõrkjamerest läbi minemist ja enne Tõotatud Maale jõudmist nelikümmend aastat kõrbes rändama, nii viis Jumala Vaim ka Jeesuse pärast ristimist kõrbesse, et Ta võiks kuradi poolt läbi katsutuna kinnitada oma kuulekust ja ustavust nii oma Isale kui oma missioonile.

3. Esimese kiusatusega püüdis kurat Jeesuse missiooni kahtluse alla seada, öeldes Talle provotseerivalt: «Kui Sa oled Jumala Poeg...» Jeesus teadis, et Ta on Jumala Poeg – Isa oli seda Talle alles äsja, ristimisel, kinnitanud. Jeesus teadis ka, et Jumala Pojana on Tal jumalik meelevald – mitte ainult kivide leivaks muutmiseks, vaid palju suuremate tegude tegemiseks. Jeesus teadis sedagi, et tõeline elu on ainult Jumalas<sup>11</sup> ja igas Jumala suust lähtuvas sõnas, mis tuleb usalduses vastu võtta ja mida tuleb samasuguses usalduses järgida. Teise kiusatusega püüdis kurat seada kahtluse alla Isa ustavust oma Poja suhtes ja hoolitsust Tema eest. Jeesus lükkas sellegi kiusatuse tagasi kindla teadmise, et Tal pole mingit põhjust kahelda ei Jumala ligiolus ega heas tahtes – isegi siis mitte, kui Ta pidi sedasama kiusatust kogema ristil rippudes (vt Mt 27:40.43). Iisraeli rahvas kahtles – nii kõrberännaku ajal kui hiljem – pea lakkamatult oma Jumalas ja Tema heades kavatsustes, nurisedes ja Jumalat proovile panna püüdes, aeg-ajalt Teda koguni mõne teisega (näiteks kuldvasikaga) asendada püüdes või ennast ise Tema asemele upitada üritades. Jeesus seda ei teinud. Jeesust ei suutnud ahvatleda isegi kõik maailma kuningriigid ühes oma hiilgusega, sest Ta ei tulnud mitte inimesi enda alla heitma, vaid teenima, oma elu nende eest lunahinnaks andes. Jeesuse kuningriik ei ole sellest maailmast – selles maailmas sai Tema ainsaks autrooniks Kolgata rist, millelt valitsedes Ta on sundinud taganema ning tallanud jalge alla nii patu, surma kui kuradi, tuues neile, kes on ristimises Temaga üheks ja Jumala lasteks saanud, uue ja igavese elu lootuse.

---

<sup>11</sup> «Sest otsekui Isal on elu iseendas, nõnda on Ta andnud ka Pojale, et elu on Temas endas,» (Jh 5:26)